

DOI [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-24\(53\)-221-272](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-24(53)-221-272)
УДК 37.07.005

Чижевський Борис Григорович,

кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України;
Заслужений працівник освіти України.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>
chyzhevskiy.bg@gmail.com

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ СУСПІЛЬНИХ (ГРОМАДСЬКИХ) ОРГАНІЗАЦІЙ У ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОМУ УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті узагальнено й окреслено законодавчі вимоги та положення стосовно участі суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії. Учнівська молодь є рушійною силою, що займає центральне місце в розвитку закладів загальної середньої освіти, місцевого середовища, соціального суспільства, демократичної держави. Тому її необхідно як найактивніше залучати до діяльності органів самоврядування школи, участі в роботі осередків, підрозділів науково-освітніх, культурних, спортивно-оздоровчих, суспільних(громадських) організацій. Для того, щоб виховання учнівської молоді відбувалося відповідно до демократичних суспільних процесів доцільно на основі діючого законодавства реально забезпечити дієвість провідної ролі дітей та учнів – нашого майбутнього, як у закладі загальної середньої освіти зокрема, так і у демократичному суспільстві в цілому, врахування їхніх життєвих принципів та пріоритетів, що є основою формування у них класичних ортодоксальних духовно-моральних цінностей, спрямованості та змісту життєстійкості, життєдіяльності, життєтворчості молоді людини – творчої обдарованої особистості, оволодіння навиками управлінської діяльності, участі у суспільному житті та визначення свого місця і ролі у будівництві та розвитку демократичної держави Україна. У напрямках здобуття наукових знань, посилення національно-патріотичного виховання учнівської молоді керівникам закладів загальної середньої освіти, педагогічним працівникам доцільно активніше залучати осередки молодіжних

інститутів соціального суспільства відповідного спрямування, Малої академії наук України до реалізації на місцях цікавих для дітей та учнів конкретних заходів; істотно збільшити участь дітей та учнів в плануванні та реалізації таких заходів; сприяти участі дітей та учнів у місцевих, районних, обласних, всеукраїнських змаганнях, конкурсах, олімпіадах, семінарах-тренінгах. Саме на такий державницько-демократичний підхід зорієнтоване законодавство України в частині участі суспільних(громадських) організацій в державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії. З політичної, соціальної, економічної та юридичної точок зору законодавчі вимоги стосовно участі суспільних(громадських) організацій в державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії базуються на основі Конституції України, законодавства та нормативно-правових актів. Особливо актуальною зазначена проблема є в умовах децентралізації, територіально-адміністративної реформи та дерегуляції. Децентралізація розглядається як законодавчо закріплена передача на місцевий рівень, у тому числі і на рівень закладів загальної середньої освіти відповідних прав, посильних повноважень, свобод, зобов'язань переданих державою та підкріплених коштами, кадрами, ресурсами та відповідальністю. Участь дітей та учнів у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти, місцевої спільноти, району, області, держави – це глобальна ідея демократичної держави, яка має бути підкріплена відповідним гарантованим фінансуванням, щоб діти та учні могли розвиватися на місцях – там де вони народилися, там де вони живуть, там де вони хочуть жити, тобто у відповідному природному, духовному, соціальному, культурному, етнічному, економічному, інформаційному середовищі. У запропонованій роботі розглядається рівень, системність, всебічність та спрямованість законодавчих вимог стосовно участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії в контексті норм, положень Конституції України, законів України, «Про основні засади молодіжної політики», «Про громадські об'єднання», «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху», «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності»,

«Про соціальний діалог в Україні», «Про колективні договори і угоди», «Конвенції про права дитини», «Переглянутої Європейської Хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті», які доповнюють та корелюються із законами України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту».

Ключові слова: Конституція України (Основний Закон); законодавство; суспільні(громадські) організації; державно-громадське управління; партнерство; взаємодія; співпраця; діалог; соціальне суспільство; демократична держава.

ВСТУП / INTRODUCTION

Будівництво демократичної держави України та соціального суспільства безпосередньо розпочинається в сім'ї, закладах дошкільної та загальної середньої освіти на основі ідей дитиноцентризму, людиноцентризму, єдності, солідарності, консолідації та партнерської творчої співпраці усіх членів спільноти, інститутів демократичної держави і соціального суспільства. Перед українським суспільством в цілому та сферою освіти зокрема порушується глобальна проблема стосовно будівництва, відбудови, відродження демократичної, соціальної, захищеної, цілісної, монолітної, незалежної держави, на яку будуть рівнятися не лише наші сусіди, а й уся Європа і весь світ. Учнівська молодь яка сьогодні в умовах війни, військового стану, пандемії знаходиться за шкільною партою має бути позитивно вмотивованою в досягненні якісних результатів окреслених завдань та бути активним учасником суспільного і державного будівництва. Пріоритетну роль в цьому процесі відіграють заклади загальної середньої освіти у партнерській взаємодії та творчій співпраці із суспільними(громадськими) дитячими та учнівськими організаціями.

Процеси децентралізації, адміністративно-територіальної реформи, дерегуляції в контексті розвитку та реалізації дитячої і учнівської активності у великій мірі також залежать від єдності державної молодіжної політики та регіональної молодіжної політики, а також напрямів та темпів розвитку молодіжної політики в територіальних спільнотах (об'єднаннях), які фокусуються безпосередньо на заклади загальної середньої освіти, тобто на дітей та учнів. Від розуміння, позиції, пріоритетів, бажання та політичної приналежності керівників територіальних спільнот (об'єднань) залежить стабільна спільна, партнерська діяльність закладів освіти, осередків дитячих, учнівських

суспільних(громадських) організацій та відповідно соціальне становлення і динамічний, стійкий розвиток дітей і учнів, визначається майбутнє наших спільнот, нашого соціального суспільства, нашої демократичної держави.

Основними регуляторами формування, розвитку та реалізації державної, регіональної та місцевої політики стосовно участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії є Конституція України та закони України, нормативно-правові акти у сфері освіти, науки та молодіжної політики.

Постановка проблеми. Систематизація, порівняння, аналіз, вивчення, вимог Основного Закону, законодавства, нормативно-правових актів, матеріалів слухань у Верховній Раді України стосовно законодавчого врегулювання та участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії дає можливість для формування таких визначальних та пріоритетних напрямів та завдань взаємодії та єдності школи із дитячими та учнівськими суспільними (громадськими) організаціями на засадах творчої співпраці:

- створення та розвиток демократичної атмосфери, мікроклімату в закладах загальної середньої освіти, спільноті, регіоні, соціальному суспільстві та демократичній державі;
- формування та дотримання поваги до творчої обдарованої особистості дитини, учня, усіх учасників освітнього процесу та забезпечення реалізації їхніх прав, свобод, волевиявлення, побажань, ініціатив, пропозицій, планів, проектів, захисту інтелектуальної власності та обов'язків;
- виховання дітей та учнів на основі класичних ортодоксальних духовних і моральних законів, добродійних цінностей, народних, родинних, сімейних традицій з метою сприяння їхнього природовідповідного розвитку, зростання, входження в доросле життя та професійне становлення;
- особистісне становлення дітей та учнів як майбутніх повноцінних членів мікроспільноти, соціального суспільства та активних учасників будівництва і розвитку демократичної держави Україна;
- забезпечення цілісності та системності національно-патріотичного виховання підростаючого покоління у відповідності із

історичними реаліями, фактами, знахідками, здобутками та напрацюваннями;

- окреслення та реалізація пріоритетних напрямів формування фізичної досконалості, сили духу, стійкості, незламності в дітей та учнів, а також культури дозвілля, відпочинку та зайнятості за інтересами;

- виконання вимог Конституції України, законодавства, нормативно-правових актів України щодо забезпечення реалізації права дітей та учнів на якісну, доступну, безоплатну, безпечну освіту;

- пошук, підтримка, розвиток, утвердження в житті та захист здібних, обдарованих, талановитих дітей та учнів;

- рівноцінний розвиток інфраструктури дитячих, учнівських та молодіжних організацій у галузі загальної середньої освіти;

- участь дітей та учнів на добровільних засадах у програмах, проектах розвитку закладів загальної середньої освіти, суспільних(громадських) дитячих, учнівських та молодіжних організацій, спільноти, соціального суспільства, демократичної держави Україна.

Ефективність залучення дитячих та учнівських суспільних (громадських) організацій до участі в управлінні закладами загальної середньої освіти залежить від багатьох чинників, утому числі: по-перше, від ресурсів, потенційних можливостей та важелів, які в рамках децентралізації, дерегуляції держава передає місцевим територіальним об'єднанням (спільнотам), закладам загальної середньої освіти, а по друге – від діалогу, співпраці, координації дій інститутів демократичної держави, соціального (громадянського) суспільства як на загальнодержавному, регіональному рівнях, так і на місцевому рівні, у тому числі на рівні закладу загальної середньої освіти.

Участь суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії будується на основні врахування тенденції реформування галузі загальної середньої освіти та забезпечення якісної роботи початкової школи, гімназії, ліцею із статусом опорної школи, спроможної школи для кращих результатів, флагманської школи та об'єднання спільною метою – надати повноцінні та якісні наукові знання здобувачам освіти, практичні уміння і навички, компетентності для того щоб учні оволоділи науковим мисленням, сформували основи наукового світогляду і мали рівні можливості для свого індивідуального розвитку та професійного утвердження і зростання.

Забезпечення виконання окреслених пріоритетних напрямів та

завдань будується на основі того, що якісна та позитивна, добродійна співпраця закладів загальної середньої освіти та суспільних (громадських) організацій є основою формування та розвитку соціального суспільства і демократичної держави України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна характеристика дослідження проблем законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти дає підстави засвідчувати, що вона частково окреслена і закріплена у наукових працях Л. Березовської, В. Береки, І. Беха, В. Гейтенко, І. Гіджелицького, Г. Іванової, Ю. Ївженко, Л. Канішевської, Ю. Коваль, О. Кривонос, О. Леськів, В. Морозова, Н. Орловської, Є. Панченко, Н. Перепелиці, І. Попченка, В. Пристинського, Т. Пристинської, С. Сапіги, М. Стельмаховича, М. Федоруц, К. Червоненко, І. Шоробури, Ю. Юзича.

Пізнавальне значення мають праці Дж. Бейлі, О. Джулинського, О. Субтельного.

Проведено наукові дослідження за такими напрямками: представлено суть української народної педагогіки, її основний зміст і провідні завдання, здобутки, принципи, ідеали, самобутні риси, історичні традиції, а також роль, місце та шляхи раціонального використання у сучасному родинно-громадсько-шкільному вихованні історичних традицій та тенденцій розвитку етнопедагогіки (М. Стельмахович); проаналізовано різні підходи науковців до питань соціалізації підростаючого покоління в соціальних інститутах, зокрема громадських організаціях та розкрито зміст поняття «громадська організація» та «дитяча молодіжна громадська організація», форми взаємодії, напрями співпраці соціального працівника з молодіжними та дитячими громадськими організаціями, визначено особливості соціалізації молоді в умовах соціально-педагогічної діяльності в громадських організаціях (Л. Березовська); розглянуто історію розвитку козацького руху, подано нормативно-правову базу функціонування козацтва України, висвітлено проблеми козацької педагогіки, актуалізовано її значення в сучасних умовах, зосереджено увагу на виховному потенціалі зазначеного феномену, запропоновано практичну роботу сучасної школи, напрями та зміст діяльності шкільних козацьких об'єднань, виділено шляхи впровадження ідей козацької педагогіки (В. Берека, І. Гіджелицький, Н. Орловська, І. Шоробура); окреслено умови діяльності органів учнівського самоврядування, що забезпечують формування демократичних цінностей школярів: подолання формалізму в

діяльності органів учнівського самоврядування; залучення членів органів самоврядування до процесу оновлення змісту діяльності закладу загальної середньої освіти та до боротьби з негативними явищами в середовищі учнів; надання самоврядуванню реальних прав і обов'язків; підбір до керівних органів самоврядування найавторитетніших лідерів учнівського колективу; прагнення до розширення структури органів учнівського самоврядування (О. Кривонос); висвітлено розвиток лідерських якостей старшокласників у контексті історії скаутського руху в США, а також головну увагу приділено періоду між першою і другою світовими війнами (1920–1940-і рр.), коли скаутський рух зазнав найстрімкішого поширення (Є. Панченко); подано визначення поняття «розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях», охарактеризовано соціально-педагогічні виміри діяльності скаутських громадських об'єднань та обґрунтовано соціально-педагогічні умови розвитку особистісного потенціалу підлітків, які сприятимуть розвиткові особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях (С. Сапіга).

Питаннями законодавчого забезпечення та формування державної молодіжної політики, у тому числі становленню та діяльності дитячих і учнівських суспільних(громадських) об'єднань безпосередньо опікувалися та займаються Т. Безулік, І. Борзова, В. Головенко, В. Довженко, Р. Драпушко, А. Кожемякін, Н. Комарова, Ю. Малаканов, В. Мокан, А. Павленко, Ю. Павленко, М. Попатенко, К. Самойлик, О. Сироїд, В. Скалозуб, К. Слободянюк, М. Цуканов, О. Яременко та інші.

Законодавці, політики, державні службовці, науковці та освітяни враховують, що процеси державного будівництва, територіально-адміністративної реформи, децентралізації, дерегуляції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади є невід'ємною складовою стратегічних перетворень в Україні. Результативність та якість проведених реформ залежить також від стабільної роботи інститутів соціального суспільства, у тому числі від законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії. Саме молоді люди, у тому числі і учні утвердили європейський цивілізований вибір Українського народу. Нині учнівську молодь називають поколінням перехідного періоду, яке живе в період війни, воєнного стану, в епоху бурхливих і глибоких перетворень, у роки потрясінь та нових можливостей. Учнівська молодь

сьогодні – це сьогодення, від якого залежить наше майбутнє та майбутнє нашої держави. Саме у закладах загальної середньої освіти у творчій співпраці із дитячими та учнівськими суспільними (громадськими) організаціями та об'єднаннями школярі набувають навичок та компетентностей участі в управлінських процесах та відбувається поступове входження творчої обдарованої особистості у самостійне життя та становлення молодого покоління.

Незважаючи на існуючу єдину законодавчу базу стосовно діяльності суспільних(громадських) організацій за деякими даними, в Україні за останні роки незалежності нараховувалося майже 1500 організацій, які вважаються козацькими і кількість членів яких становила сотні тисяч, якщо не мільйони. Більшість з таких організацій за юридичним статусом є громадськими об'єднаннями. Усі вони в певній мірі поширюють свою роботу на базі закладів загальної середньої освіти. Є непоодинокі приклади, коли у закладах загальної середньої освіти діють осередки дитячих, учнівських, молодіжних відповідних суспільних(громадських) організацій. Цей напрям діяльності закладів загальної середньої освіти України потребує системного вітчизняного наукового вивчення, узагальнення, обґрунтування, спрямування, супроводження та постійної державної опіки.

Водночас умови війни, воєнного стану, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану, необхідність післявоєнного відновлення та відбудови, подальшого вирішення питань державного будівництва та консолідації, єдності і співпраці інститутів законодавчої і державної влади та соціального суспільства потребують законодавчого та нормативно-правового врегулювання взаємодії закладів загальної середньої освіти та суспільних (громадських) організацій в контексті розвитку демократичних засад суспільних відносин та посилення ролі творчої обдарованої особистості.

Науково-практичний інтерес до проблем законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії має багатофакторний характер та впродовж останнього часу актуалізується, розширюється і поглиблюється.

Багатогранна динаміка життя та сурові реалії воєнного стану і необхідності післявоєнної відбудови, відтворення, відродження та розвитку соціально-економічної, науково-освітньої та культурної інфраструктури України потребують проведення неперервних, системних,

комплексних наукових досліджень та практичних розробок з проблем формування та юридичного закріплення законодавчих вимог стосовно участі суспільних(громадських) дитячих, учнівських, молодіжних організацій в державно-громадянському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті: на основі аналізу законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії визначити перспективи та пріоритетні напрями розвитку дитячого, учнівського, молодіжного руху та формування особливостей управління сучасною українською школою; показати взаємозалежність успішного функціонування школи від широкого залучення осередків дитячих, учнівських, молодіжних суспільних (громадських) організацій до активної участі в духовному, культурно-освітньому, науковому, спортивно-оздоровчому житті школи, формуванні культури дозвілля та відпочинку підростаючого покоління, розвитку інститутів соціального суспільства та визначенні тенденцій демократичних державотворчих процесів в Україні на майбутнє.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Зазначення законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

2. Систематизація основних законодавчих вимог стосовно участі суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

3. Характеристика діючої Конституційної, законодавчої, нормативно-правової бази щодо ролі суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

4. Аналіз та визначення законодавчих вимог, засадничих принципів стосовно участі суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

5. З'ясування вимог та завдань щодо створення осередків дитячих, учнівських, молодіжних суспільних (громадських) організацій та їхньої участі у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої

освіти на засадах партнерської взаємодії.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичними основами дослідження є закони і принципи: загальнонаукового пізнання, у тому числі діалектичної єдності історичного і логічного, бажаного, доцільного, допустимого та можливого; теорії і практики законодавчого закріплення положень, норм, критеріїв, стандартів, вимог щодо забезпечення соціального будівництва та демократичного державотворення на базі закладів загальної середньої освіти, а також методи системного аналізу, порівняння, узагальнення; вивчення, апробація та поширення передового педагогічного досвіду; педагогічні спостереження, бесіди; моніторинг рівня суспільної думки та професійної оцінки ефективності та якості законодавчого, нормативно-правового врегулювання участі дитячих, учнівських, молодіжних суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Проведено вивчення, порівняння та аналіз наукової літератури, норм Конституції України, вимог законодавства України, положень нормативно-правових актів у сфері молодіжної політики, діяльності та участі дитячих та учнівських суспільних(громадських) організацій та об'єднань у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії та формуванні державотворчих процесів на майбутнє.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Філософія, методологія державного будівництва та формування суспільних інститутів, у тому числі визначення тенденції та пріоритетів розвитку дитячих, учнівських, молодіжних організацій будується на вимогах та положеннях Конституції України (Основного Закону), яка законодавчо закріплює волю Українського народу – громадян України всіх національностей та виражає суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних

умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями з урахуванням концептуальних положень Акту проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням [1, преамбула].

Діяльність закладів загальної середньої освіти, а також дитячих, учнівських та молодіжних суспільних(громадських) організацій передбачена законодавством України та гарантована Конституцією України. Правовою основою участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії є Конституція України, законодавство України та нормативно-правові акти.

Творча співпраця та консолідація діяльності закладів загальної середньої освіти та дитячих і учнівських суспільних (громадських) організацій, об'єднань та їхніх осередків будується на основі того, що: Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [1, ст. 1.]; суверенітет України поширюється на всю її територію, Україна є унітарною державою, територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою [1, ст. 2]; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, ст. 3]; носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами, ніхто не може узурпувати державну владу [1, ст. 5]; в Україні визнається і діє принцип верховенства права, Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй, норми Конституції України є нормами прямої дії, звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і

громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується [1, ст. 8]; чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1, ст. 9].

Участь суспільних (громадських) організацій та об'єднань в діяльності закладів загальної середньої освіти базується на тому, що: усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [1, ст. 21]; кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості [1, ст. 23]; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1, ст. 24]; ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, обов'язок держави – захищати життя людини, кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1, ст. 27]; кожен має право на повагу до його гідності, ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню, жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням [1, ст. 28]; кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність, ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом [1, ст. 29], ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України, не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1, ст. 32]; кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної

конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1, ст. 34]; громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей, ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій, усі об'єднання громадян рівні перед законом [1, ст. 36]; діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним, будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом, утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу, держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей [1, ст. 52]; кожен має право на освіту, повна загальна середня освіта є обов'язковою, держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам, громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі, громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства [1, ст. 53]; громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності, кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [1, ст. 54]; конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, не можуть бути обмежені

права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України [1, ст. 64].

З метою забезпечення творчої співпраці закладів загальної середньої освіти та суспільних(громадських), у тому числі дитячих та учнівських організацій та об'єднань необхідно спочатку визначити суть поняття суспільна організація. Суспільна організація, визначена на політичному і законодавчому рівнях як громадська організація, що представляє собою добровільне та організаційно оформлене об'єднання [громадян](#), яке створюється для реалізації спільних інтересів (культурних, освітніх, економічних, вікових, регіональних, релігійних, професійних, соціальних, політичних тощо). Інтереси можуть бути реалізовані шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій, симпозіумів, з'їздів, творчих та спортивних ігор, майстер-класів, мітингів, зборів, різноманітних ініціатив організації, проєктів, форумів тощо.

У кожній країні є багато різних видів громадських організацій. Це професійні спілки, жіночі, молодіжні, ветеранські, дитячі організації, наукові, педагогічні, освітянські, технічні, культурно-просвітницькі, фізкультурно-спортивні та інші добровільні об'єднання громадян, творчі спілки, товариства, земляцтва, фонди, асоціації тощо. Вони можуть мати різні назви: організація, об'єднання, спілка, товариство, клуб, гурток, рада, фонд, асоціація, академія тощо. Спільними їх рисами (ознаками) є добровільність об'єднання, наявність певної організаційної структури і діяльність на засадах автономії та самоврядування. Ще однією ознакою суспільної (громадської) організації у багатьох країнах вважається її неприбутковий характер – вона не повинна здійснювати господарську діяльність із метою отримання прибутку, інакше має зареєструватися в уповноваженому органі публічної влади як підприємницька структура.

Поняття суспільної(громадської) організації не охоплює релігійних, господарських та інших об'єднань громадян, порядок і діяльність яких визначаються відповідним законодавством. [Профспілки](#), а отже і профспілка працівників освіти та науки, належать до суспільних(громадських) організацій та є своєрідним наставником, помічником у діяльності дитячих та учнівських організацій та їхніх осередків. Особливості [правового статусу](#) профспілок регулюються Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». [Благодійні організації](#) також не належать до суспільних(громадських) об'єднань, оскільки мають на меті виключно благодійництво, а не здійснення та захист прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема

економічних, соціальних, наукових, освітніх, культурних, екологічних, спортивних, оздоровчих та інших інтересів.

Держава сприяє розвитку активності та творчої ініціативи громадян, створює рівні правові, економічні, матеріально-технічні, кадрові та фінансові умови для діяльності всіх соціальних(громадських) організацій. Спільними для всіх соціальних(громадських) організацій ознаками є принципи добровільного членства, рівноправності, самоврядування, законності і гласності. Суспільні(громадські) організації вільно обирають напрям своєї діяльності. Разом з тим належність чи неналежність до тієї чи іншої суспільної(громадської) організації не може бути приводом для обмеження прав і свобод або надання державою будь-яких пільг та переваг. Залежно від територіальних меж діяльності створюються суспільні(громадські) організації із місцевим, загальноукраїнським та міжнародним статусом. Усі вони можуть також на добровільних засадах створювати або вступати у спілки (асоціації тощо), укладати між собою угоди про співробітництво та взаємодопомогу.

Забезпечуючи партнерську співпрацю та розвиток дитячих, учнівських, молодіжних суспільних(громадських) організацій, керівникам закладів загальної середньої освіти необхідно керуватися також тим [9, ст. 1], що:

- дитяча громадська організація – громадське об'єднання, членами (учасниками) якого є фізичні особи віком від 6 до 18 років, крім випадків, визначених цим Законом, а засновниками – фізичні особи, які досягли 14 років;

- дитяче громадське об'єднання – добровільне об'єднання фізичних осіб віком від 6 до 18 років, крім випадків, визначених цим Законом, та/або дитячих громадських організацій для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод дітей, задоволення їхніх особистісних, суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, потреб та інтересів;

- молодіжне громадське об'єднання – добровільне об'єднання фізичних осіб віком від 14 до 35 років, крім випадків, визначених цим Законом, та/або молодіжних громадських організацій для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод молоді, задоволення її суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, потреб та інтересів.

Заклади загальної середньої освіти беруть безпосередню участь в реалізації молодіжної політики, тобто формуванні напрямів державної

політики, спрямованої на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та учнівської молоді, молодих педагогічних працівників у суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю. Особлива підтримка надається творчій обдарованій молоді, тобто молодим особам, які виявили здібності у сфері науки, освіти, техніки, підприємництва, мистецтва, культури або фізичної культури і спорту та досягли вагомих успіхів у зазначених сферах.

Сприяючи діяльності учнівського самоврядування та осередків молодіжних організацій керівникам закладів загальної середньої освіти необхідно враховувати [9, ст. 3], що основними завданнями молодіжної політики є:

1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;

2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;

3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;

5) розвиток молодіжної інфраструктури;

6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва.

Заклади загальної середньої освіти також сприяють створенню умов для:

1) забезпечення соціальних гарантій, створення механізмів соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси, соціального захисту та підтримки молодих осіб;

2) залучення молоді до участі у громадському житті, до прийняття рішень на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики;

3) здобуття молоддю компетентностей, необхідних для особистісного і професійного розвитку, забезпечення громадянської освіти молоді;

4) інституційного розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів;

5) діяльності суб'єктів молодіжної роботи;

6) формування, оптимізації та розвитку молодіжної інфраструктури, доступної для молоді;

7) налагодження національного та міжнародного молодіжного співробітництва, у тому числі програм мобільності та міжнародних молодіжних обмінів, проектів співпраці та стратегічного партнерства щодо поширення успішних практик молодіжної роботи, зміцнення зв'язків з молодими закордонними українцями;

8) розроблення, впровадження та розвитку освітніх програм для молодіжних працівників, членів молодіжних та дитячих громадських об'єднань;

9) запровадження нових форм, методів та інструментів молодіжної роботи, у тому числі щодо розвитку освітніх, інформаційних та інших електронних молодіжних ресурсів, систем дистанційного надання послуг для молоді;

10) інтеграції молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб до українського соціокультурного простору;

11) координації зусиль та забезпечення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами молодіжної роботи.

Партнерська взаємодія та співпраця школи і творчого товариства будується на основі того, що молодіжна політика в Україні здійснюється з дотриманням таких [9, ст. 4] принципів:

1) рівності прав дітей та молоді – недопущення надання привілеїв чи встановлення обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, мови, етнічного чи соціального походження, сімейного чи майнового стану, місця проживання або іншими ознаками;

2) участі молоді – створення механізмів та гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації молодіжної політики, повага до поглядів та переконань молоді;

3) обґрунтованості – всі рішення з питань молодіжної політики формуються відповідно до потреб і прагнень української молоді, що визначаються за результатами соціологічних опитувань, статистичної інформації, наукових досліджень з урахуванням національного та міжнародного досвіду;

4) міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії – залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів молодіжної роботи, будь-яких інших заінтересованих сторін до формування та реалізації молодіжної політики.

Держава, у тому числі в особі закладів загальної середньої освіти, надає гарантії та механізми участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики шляхом участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики, забезпечується шляхом врахування позиції молоді під час прийняття рішень, що стосуються молоді, залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації молодіжної політики.

У даному випадку застосовуються [9, ст.5] такі механізми та інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики:

1) інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через засоби масової інформації, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів та методів комунікації;

2) проведення консультацій, у тому числі електронних, із суб'єктами молодіжної роботи, іншими заінтересованими сторонами, проведення опитувань молоді тощо;

3) налагодження діалогу з молоддю шляхом підтримки молодіжних ініціатив, утворення молодіжних рад, призначення радників з питань молоді, проведення громадських слухань, публічних обговорень, створення робочих груп із залученням суб'єктів молодіжної роботи;

4) забезпечення партнерства між молоддю та органами державної влади і органами місцевого самоврядування на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики, спільного проведення оцінювання ефективності рішень і заходів молодіжної політики;

5) забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством;

6) залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації завдань молодіжної політики у порядку, визначеному законом.

Береться до уваги також те, що вступ дітей віком до 14 років до молодіжних та дитячих громадських об'єднань [9, ст. 11] здійснюється за письмовою згодою їхніх батьків чи інших законних представників, у тому числі оформленою в електронній формі із застосуванням кваліфікованого електронного підпису.

Враховується, що [9, ст.12], що молодіжні та дитячі суспільні (громадські) об'єднання у порядку, визначеному законом, мають право:

- 1) отримувати гранти на реалізацію молодіжних проектів;
- 2) залучатися до реалізації державних цільових, регіональних та місцевих програм у сфері молодіжної політики, а також бути надавачами соціальних послуг;
- 3) брати участь у формуванні та реалізації молодіжної політики;
- 4) утворювати молодіжні центри, здійснювати підготовку молодіжних працівників у порядку, за критеріями та вимогами, визначеними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику;
- 5) здійснювати моніторинг та оцінювання реалізації молодіжної політики;
- 6) делегувати своїх представників для участі у відборі членів молодіжних рад, Національної ради з питань молоді, інших консультативно-дорадчих органів, що утворюються для вирішення питань, що стосуються молоді;
- 7) за погодженням із закладами освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, фізичної культури і спорту, молодіжними центрами, іншими установами, що працюють з дітьми та молоддю і надають їм послуги, брати участь у підготовці та реалізації програм (проектів, заходів) на базі таких закладів або поза ними;
- 8) провадити іншу діяльність на виконання своїх статутних завдань, не заборонену законодавством.

Законодавчо закріплено, що молодіжна робота орієнтується на потреби молоді, спрямована на набуття молодими особами необхідних компетентностей з урахуванням соціально-економічних умов. Молодіжна робота здійснюється на принципах добровільної участі молоді, доступності, орієнтації молодих осіб на інтелектуальний, фізичний, духовний розвиток та забезпечення добробуту.

До основних завдань молодіжної роботи належать [9, ст. 12]:

- 1) розвиток і задоволення різноманітних потреб та інтересів дітей та молоді, сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації;
- 2) формування у дітей та молоді загальнолюдських, загальнокультурних і загальнонаціональних цінностей, навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких та інших компетентностей;
- 3) розвиток волонтерства, вуличних культур, неформальних

молодіжних об'єднань, програм національних та міжнародних обмінів, молодіжного туризму;

4) впровадження програм професійної орієнтації, популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя, культури здоров'я;

5) організація змістовного дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості;

6) забезпечення партнерської підтримки дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб;

7) впровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу кожної молодої особи до якісних послуг та можливостей молодіжної роботи.

Педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти інформують старшокласників, що молоді особи можуть [9, ст.17] одержувати за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів пільгові довгострокові кредити для здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти незалежно від форми власності та сфери управління, що діють на території України, за різними формами здобуття освіти.

Молоді особи, які не мають дітей, сплачують кредит з відсотковою ставкою у розмірі 3 відсотки річних суми заборгованості за кредитом.

Молоді особи, які мають одну дитину, звільняються від сплати відсотків за користування кредитом. Молодим особам, які мають двох дітей, за рахунок бюджетних коштів, крім того, погашаються 25 відсотків суми зобов'язань за кредитом, а молодим особам, які мають трьох і більше дітей, – 50 відсотків суми зобов'язань за кредитом.

Порядок надання молодим особам пільгових довгострокових кредитів для здобуття фахової передвищої та вищої освіти та їх пільгового погашення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Надання та адміністрування пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти незалежно від форми власності та сфери управління, що діють на території України, за різними формами здобуття освіти здійснюються через державні банки-партнери відповідно до Порядку надання молодим особам пільгових довгострокових кредитів для здобуття фахової передвищої та вищої освіти та їх пільгового погашення.

Керівники закладів освіти враховують, що творчій обдарованій молоді надається всебічна підтримка [9, ст.21] з метою реалізації соціально значущих проектів у соціальній та гуманітарній сферах у

порядку, визначеному законодавством, щороку відзначаються особливі досягнення молоді в утвердженні та розвитку України. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування можуть встановлювати спеціальні стипендії та гранти для молоді, у тому числі виділяти кошти на стажування у провідних вітчизняних та іноземних наукових установах, за умови подальшої роботи таких молодих осіб в Україні протягом визначеного строку. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування сприяють проведенню загальнодержавних, регіональних та місцевих конкурсів, виставок, фестивалів, концертів, наукових конференцій тощо для виявлення, підтримки і поширення творчих досягнень молоді.

Дбаючи про подальшу долю випускників керівники закладів загальної середньої освіти сприяють виконанню законодавчої норми [9, ст. 22] згідно з якою держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби.

Дворічний строк першого робочого місця обчислюється з урахуванням часу роботи молоді особи до призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу.

Під час сприяння організації діяльності та партнерської співпраці з учнівською спільнотою враховується, що суспільне(громадське) об'єднання та їхні осередки [10, ст. 1] – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, наукових, освітніх, культурних, спортивних, екологічних, та інших інтересів.

Суспільне(громадське) об'єднання у своїй діяльності користується Конституцією України, законодавством та власним статутом.

Під час організації управління та співпраці враховується [10, ст. 3], що суспільні (громадські) об'єднання утворюються і діють на принципах:

- 1) добровільності;
- 2) самоврядності;
- 3) вільного вибору території діяльності;
- 4) рівності перед законом;
- 5) відсутності майнового інтересу їх членів (учасників);

б) прозорості, відкритості та публічності.

Добровільність передбачає право особи на вільну участь або неучасть у громадському об'єднанні, у тому числі в його утворенні, вступі в таке об'єднання або припиненні членства (участі) в ньому.

Самоврядність передбачає право членів (учасників) суспільного (громадського) об'єднання самостійно здійснювати управління діяльністю суспільного(громадського) об'єднання відповідно до його мети (цілей), визначати напрями діяльності, а також невтручання органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в діяльність громадського об'єднання, крім випадків, визначених законом.

Вільний вибір території діяльності передбачає право суспільних(громадських) об'єднань самостійно визначати територію своєї діяльності, крім випадків, визначених законом.

Держава [10, ст. 5] гарантує права на свободу об'єднання. Ніхто не може бути примушений до вступу у будь-яке громадське об'єднання. Належність чи неналежність до громадського об'єднання не може бути підставою для обмеження прав і свобод особи або для надання їй органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування будь-яких пільг і переваг. Кожна особа має право добровільно у будь-який час припинити членство (участь) у громадському об'єднанні шляхом подання заяви до відповідних статутних органів громадського об'єднання. Членство в громадському об'єднанні припиняється з дня подання такої заяви та не потребує додаткових рішень. З того самого дня припиняється перебування члена громадського об'єднання на будь-яких виборних посадах у громадському об'єднанні.

Варте уваги те, що засновниками громадської організації [10, ст. 7] можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 18 років, а молодіжної та дитячої громадської організації – 14 років. Засновниками громадської спілки можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи. Засновниками громадської спілки не можуть бути політичні партії, а також юридичні особи, щодо яких прийнято рішення щодо їх припинення або які перебувають у процесі припинення. Кількість засновників громадського об'єднання не може бути меншою, ніж дві особи. Засновниками громадської спілки не можуть бути юридичні особи приватного права,

єдиним засновником яких є одна і та сама особа. Засновником громадської спілки не може бути юридична особа приватного права, якщо засновник (власник істотної участі) цієї юридичної особи внесений до переліку осіб, пов'язаних зі здійсненням терористичної діяльності, або щодо яких застосовано міжнародні санкції. Засновником громадської організації не може бути особа, яку визнано судом недієздатною. Повноваження засновника громадського об'єднання закінчуються після державної реєстрації громадського об'єднання в установленому законом порядку.

Для здійснення своєї мети (цілей) громадське об'єднання [10, ст. 21] має право:

1) вільно поширювати інформацію про свою діяльність, пропагувати свою мету (цілі);

2) звертатися у порядку, визначеному законом, до органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами;

3) одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації;

4) брати участь у порядку, визначеному законодавством, у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності громадського об'єднання та важливих питань державного і суспільного життя;

5) проводити мирні зібрання;

6) здійснювати інші права, не заборонені законом.

У той же час, громадське об'єднання зі статусом юридичної особи має право:

1) бути учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові і немайнові права відповідно до законодавства;

2) здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню. Відомості про здійснення підприємницької діяльності громадським об'єднанням включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

3) засновувати з метою досягнення своєї статутної мети (цілей) засоби масової інформації;

4) брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно [Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»](#);

5) брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності.

Особливої уваги викликає Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» [11], який визнає історичний внесок пластового руху в освіту дітей і молоді, здобуття та становлення української державності й створює засади державної політики щодо сприяння розвитку пластового й скаутського руху.

Заклади освіти можуть [11, ст.5] сприяти діяльності пластових, скаутських громадських об'єднань та, за їхньої згоди, залучати їх до реалізації освітніх та навчальних програм, у тому числі з громадянської освіти.

На законодавчому рівні:

- визнано історичний внесок пластового руху в громадянську освіту дітей та молоді, здобуття і становлення української державності та створює засади державної політики щодо сприяння розвитку пластового, скаутського руху;

- вшановано сотні пластунів, пластунок та скаутів, які полягли в боротьбі за здобуття та захист незалежності України;

- підтримано понад столітню безперервну традицію пластового руху, що виховав десятки тисяч активних громадян – освітян і науковців, підприємців, лікарів, журналістів, церковних діячів, військових, які працювали та працюють на благо інтересів України.

Доцільно пам'ятати, що пластовий рух (Пласт) – український скаутський рух, заснований 1911 року у Львові з ініціативи Івана Чмоли, Петра Франка та Олександра Тисовського, що безперервно діє з моменту заснування та розвинувся у міжнародний рух української молоді. Скаутський рух (скаутинг) – добровільний неполітичний освітній рух для дітей та молоді незалежно від раси та віросповідання, що діє відповідно до

призначення та скаутського методу, задуманими його засновником Робертом Бейден-Поуеллом у 1907 році.

Враховується, що місія пластового, скаутського руху полягає у вихованні дітей та молоді на основі системи цінностей, що відображається у пластовій присязі, скаутській обіцянці, пластовому та скаутському законах, спрямованих на те, щоб зробити світ кращим, в якому люди реалізують себе як особистості і відіграють конструктивну роль у суспільстві.

Призначення пластового, скаутського руху полягає в тому, щоб сприяти розвитку дітей та молоді для повного розкриття їхнього фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального та духовного потенціалу як повноцінних громадян та членів своїх територіальних громад, місцевих, національних та міжнародних спільнот.

Керівники закладів загальної середньої освіти беруть до уваги [11, ст. 1] те, що пласто́ве, скаутське громадське об'єднання – це дитяче чи молодіжне громадське об'єднання, яке діє відповідно до статуту, затвердженого в установленому законом порядку, що передбачає належність до пластового, скаутського руху, та реалізує пластову, скаутську освітню (навчальну) програму за пластовим або скаутським методом.

Під час організації освітнього процесу враховується [11, ст. 1], що:

- пластовий метод – український скаутський метод, випрацюваний Пластом упродовж своєї понад столітньої безперервної традиції;
- скаутський метод – унікальний освітній метод, заснований на системі прогресивної самоосвіти, що складається із взаємопов'язаних між собою елементів та сприяє формуванню життєвих цінностей, впроваджується шляхом реалізації скаутської програми у системі неформальної та інформальної освіти, програм громадянської освіти;
- пласто́ва, скаутська освітня (навчальна) програма – це сукупність взаємопов'язаних компонентів (методик, інструментів, заходів тощо) неформальної та інформальної освіти, що спрямована на здобуття компетентностей дітьми та молоддю, реалізується за допомогою пластового та скаутського методів і створена для досягнення призначення пластового, скаутського руху.

У своїй діяльності пластові, скаутські організації реалізують програми, проекти, спрямовані на досягнення пластової, скаутської освітньої (навчальної) програми, – комплекс заходів пластових, скаутських громадських об'єднань, що передбачають реалізацію інформаційно-

просвітницької, освітньої, методичної, оздоровчої діяльності за пластовим або скаутським методом.

Результатом діяльності пластових, скаутських об'єднань є пластові виховники та скаутлідери – члени пластових, скаутських громадських об'єднань, які пройшли підготовку за пластовим або скаутським методом у відповідних пластових, скаутських громадських об'єднаннях та забезпечують реалізацію освітнього процесу з дітьми та молоддю відповідно до пластового або скаутського методу.

Освітня діяльність за пластовим та скаутським методами у системі освіти здійснюється [11, ст. 4] пластовими виховниками та скаутлідерами, які пройшли відповідну підготовку у пластових, скаутських громадських об'єднаннях.

Пластові, скаутські громадські об'єднання здійснюють підготовку та допуск до освітньої діяльності в системі освіти пластових виховників та скаутлідерів за пластовою, скаутською освітньою (навчальною) програмою чи пластовим або скаутським методом відповідно до порядку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Метою підтримки пластового, скаутського руху [11, ст. 2] є сприяння його розвитку шляхом забезпечення доступності такого руху для українських дітей та молоді, реалізації пластових, скаутських освітніх (навчальних) програм.

Під час забезпечення у закладах загальної середньої освіти партнерської взаємодії з дитячим та учнівським середовищами враховується, що основними завданнями підтримки пластового, скаутського руху є:

1) формування серед дітей та молоді європейської ідентичності, сприяння інтеграції українського пластового, скаутського руху в європейську та євроатлантичну спільноту;

2) сприяння інституційному розвитку пластового, скаутського руху шляхом реалізації програм, проектів, спрямованих на досягнення пластової, скаутської освітньої (навчальної) програми;

3) сприяння громадянській освіті дітей та молоді як відповідальних і активних громадян, які сповідують та відстоюють демократичні цінності;

4) формування почуття гордості за Україну та поваги до законодавства;

5) підтримка дітей та молоді, які виявляють громадянську активність, досягають успіхів у різноманітних сферах суспільного життя;

6) сприяння неформальній та інформальній освіті дітей та молоді, інтеграції молоді у європейський та світовий демократичний простір;

7) підвищення рівня свідомого ставлення молоді до активного та здорового способу життя;

8) сприяння створенню та розвитку інфраструктури пластового, скаутського руху;

9) сприяння становленню і розвитку пластового, скаутського руху в світі у порядку, встановленому законодавством.

Мовою заходів, які проводяться відповідно до програм, проектів пластових, скаутських громадських об'єднань, спрямованих на досягнення пластової, скаутської освітньої (навчальної) програми, за рахунок бюджетних коштів, є державна мова.

Пластові, скаутські громадські об'єднання створюють [11, ст.3] умови для залучення дітей та молоді до участі у пластовому, скаутському русі.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування:

- сприяють пластовим, скаутським громадським об'єднанням у створенні умов щодо доступності пластового, скаутського руху для дітей та молоді;

- розробляють державні та місцеві програми стосовно дітей та молоді з урахуванням пропозицій пластових, скаутських громадських об'єднань;

- можуть залучати пластові, скаутські громадські об'єднання за їх згодою у встановленому законодавством порядку до виконання державних та місцевих програм.

Центральні органи виконавчої влади відповідно до закону сприяють розвитку пластового, скаутського руху за межами України та створенню і функціонуванню за межами України інфраструктури пластового, скаутського руху, в якій освіта та виховання здійснюються українською мовою або вивчається українська мова.

Згідно із Законом України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» [11], місія пластового і скаутського руху полягає у вихованні дітей та молоді на основі системи цінностей, що відображається у пластовій присязі, скаутській обіцянці, пластовому та скаутському законах, спрямованих на те, щоб зробити світ кращим, таким, у якому люди реалізують себе як особистості та відіграють конструктивну роль у суспільстві.

Документ дає змогу залучити пластові та скаутські громадські

організації до розробки реалізації державних і місцевих програм. Крім того, пластові та скаутські громадські організації зможуть отримувати від держави матеріальну, інформаційну та консультаційну підтримку.

Серед іншого центральні органи виконавчої влади сприятимуть створенню за кордоном інфраструктури пластового та скаутського руху. На її базі мають вивчати або здійснювати освіту та виховання українською мовою.

Водночас втручання органів державної влади та місцевого самоврядування в діяльність скаутських громадських об'єднань не допускається, крім випадків, передбачених законодавством.

Пріоритетним під час визначення ролі та участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладів загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії є виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання» від 17 жовтня 2018 року № 845 [20]. Вищезазначеною Постановою затверджено «Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру “Сокіл” (“Джура”)».

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») (далі – Гра) є системною формою національно-патріотичного виховання дітей та молоді, важливим засобом громадянської освіти, формування національно-патріотичної свідомості відповідно до ціннісних орієнтирів та індикаторів ефективності [Стратегії національно-патріотичного виховання](#), затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 р. № 286.

Гра проводиться з метою виховання громадян-патріотів, захисників державної незалежності та територіальної цілісності України як високоморальних особистостей, які плекають українські традиції, духовні цінності, володіють відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатні реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства.

Мета Гри реалізовується шляхом створення та розвитку національно-патріотичних осередків самовиховання дітей та молоді у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та позашкільної освіти, громадських об'єднаннях і молодіжних центрах, центрах національно-патріотичного виховання у тісній співпраці з громадськістю, зокрема студентським та учнівським самоврядуванням.

Постановою [20] затверджено основні завдання Гри:

1) виховання дітей та молоді в дусі відданості принципам державної незалежності і соборності Україні та Українському народу через плекання

національних військово-патріотичних історичних традицій та створення умов для дієвого плекання українських суспільно-державницьких цінностей: національної самосвідомості, ідентичності, самобутності, волі, соборності та гідності Українського народу; здобуття молоддю первинних загальновійськових і спеціальних компетентностей, у тому числі за окремими напрямками: «Джура-Оборонець», «Джура-Десантник», «Джура-Прикордонник», «Джура-Гвардієць», «Джура-Поліцейський» тощо, необхідних для відстоювання державної незалежності та територіальної цілісності України, захисту державного кордону, підтримання безпеки та правопорядку в країні;

2) організація змістовного дозвілля; запровадження найкращих практик та методик самовиховання як однієї з ключових форм самоврядування молоді;

3) активізація процесу формування та закріплення навичок активного громадянства, основ самоврядування в учнівських та студентських колективах;

4) популяризація серед учнівської та студентської молоді здорового способу життя, активного відпочинку та життя в природі; розвиток навичок мандрівництва (туризму), орієнтування та таборування;

5) зміцнення міжрегіональних зв'язків та дружби дітей та молоді, навичок успішної взаємодії з однолітками з інших регіонів України, молоддю діаспори (закордонних українців);

6) заохочення дітей та молоді до вивчення історії боротьби за державну незалежність та територіальну цілісність України, формування шанобливого ставлення до жертв комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні через дослідження архівів тощо;

7) забезпечення прозорості та створення позитивного іміджу процесу національно-патріотичного виховання в осередках самовиховання дітей та молоді Гри через інформування про їх діяльність в засобах масової інформації та в Інтернеті, через освітні веб-сайти та на сторінках у соціальних мережах;

8) сприяння поширенню застосування дітьми та молоддю української мови, проводячи нею всі заходи включно з міжособистісним спілкуванням учасників у межах Гри.

Постановою [20] також затверджено Кодекс лицарської честі учасника Гри:

1) підготовлений і безкорисливий;

- 2) чесний;
- 3) дисциплінований;
- 4) активний і підприємливий;
- 5) відважний;
- 6) витривалий;
- 7) врівноважений;
- 8) точний;
- 9) здоровий;
- 10) обережний.

Зазначено також, що формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді здійснюється на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських січових стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні, мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні 2004, 2013–2014 років, учасників антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил в Донецькій та Луганській областях, із активним залученням до цього процесу громадянського суспільства.

Постановою [20] також передбачено, що виховний метод Гри втілюється через:

1) самоосвітній просвітницький курс – самовиховання в малих групах – роях згідно із системою ступенів, яка затверджується Головним штабом Гри (далі – Головний штаб) (планом особистісного розвитку для кожної вікової групи, який включає основні елементи національно-патріотичного виховання), зростання особистості, яке передбачає допомогу кожному учаснику Гри в його усвідомленій та активній участі у власному розвитку;

2) самоврядування в первинних осередках Гри – куренях (дружинах, заставах, чотах) – за методикою пластової (скаутської) гурткової системи, тобто через взаємодію роїв у рамках куреня, під керівництвом ради ройових та опікою виховника: розподіляючи відповідальність між собою, учасники Гри ухвалюють рішення, організовують, здійснюють та оцінюють свою діяльність;

3) участь в освітніх наметових таборуваннях, які проводяться щороку

на чотирьох рівнях (на рівні первинних осередків – куренів (у закладах освіти), на районному (міському, об'єднаній територіальній громади, обласному та всеукраїнському рівні);

4) участь у національних та місцевих змаганнях і заходах національно-патріотичного, військово-патріотичного або громадянського характеру, які проводять заклади освіти, громадські об'єднання, інші організації, установи; масових заходах у рамках Гри (збори, злети, фестивалі, семінари, акції, експедиції, конкурси тощо).

Гра проводиться згідно з рекомендаціями, які розробляються та затверджуються Українським державним центром національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (далі – Український державний центр національно-патріотичного виховання) за погодженням з Головним штабом.

Учасниками гри можуть бути учні закладів загальної середньої професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та позашкільної освіти (далі – заклади освіти), члени громадських об'єднань, учасники молодіжних центрів, центрів національно-патріотичного виховання, об'єднані на добровільних засадах у самовиховних малих групах – роях (гуртках):

- 1) «молоді козаки» – 3–8 однолітків 15–17 років;
- 2) «джури» – 3–8 однолітків 11–14 років;
- 3) «новаци» («козачата») – до 12 однолітків 6–10 років.

Рої одного закладу освіти об'єднуються у первинні осередки Гри – курені. Курінь може складатися з одного або двох роїв молодих козаків, 3–5 роїв джур і у разі потреби/можливості – двох або трьох роїв новаків. Курінь є базовою організаційною одиницею Гри. Курені можуть складатися з різновікових роїв. У закладі освіти найперше створюється один курінь, а після успішної апробації його діяльності створюються додаткові курені.

Рої (курені) Гри, створені на базі молодіжних центрів, центрів національно-патріотичного виховання і громадських об'єднань (за згодою), діють у порядку, передбаченому для закладів

У Грі беруть участь особи старші 18 років у статусі виховників та інструкторів з числа педагогічних працівників, студентів та громадських активістів, які залучаються до виховної роботи з дітьми та молоддю.

У закладах освіти виховну опіку над кожним куренем Гри здійснює виховник (педагогічний працівник чи волонтер), який призначений наказом керівника закладу освіти та забезпечує зв'язок куреня з Головним

штабом. Перед призначенням виховник повинен успішно пройти відповідний вишкіл згідно з програмою, затвердженою Головним штабом. Вишколи виховників здійснюються за попереднім погодженням з Головним штабом.

Для допомоги виховнику, за вибором учнів, адміністрація закладу освіти може призначати також опікуна куреня – відому заслужену особу, представника громадського об'єднання, який надав відповідну письмову згоду Головному штабу або, за його дорученням, обласному штабу.

Нормативно врегульована послідовність створення куреня Гри у закладі освіти:

- перший крок – підбір адміністрацією закладу освіти у взаємодії з громадськими об'єднаннями (за згодою), діяльність яких спрямована на національно-патріотичне виховання дітей та молоді, відповідної кандидатури виховника (за рекомендацією Головного штабу) та вишкіл кандидата за програмою і під контролем Головного штабу;

- другий крок – створення виховником першого рою з числа молодих козаків, які планують продовжити навчання в цьому закладі освіти, і кількомісячна, максимум однорічна, підготовка його за програмою, затвердженою Головним штабом;

- третій крок – розгортання рою молодих козаків у повноцінний курінь через створення трьох або чотирьох роїв джур, в яких молоді козаки виконують функцію ройових та їх заступників, а також обрання старшини новоствореного куреня з числа молодих козаків; започаткування виховником щотижневого вишколу ройових;

- четвертий крок – вибори в роях джур ройових і їх заступників з числа джур цих роїв; створення ради ройових куреня, вишкіл нових ройових, який проводять молоді козаки; виділення з кожного рою джур, молодих козаків по дві особи для створення та ведення роїв новаків.

Прийом до рою здійснюється на раді рою на добровільних засадах за письмовою згодою батьків (для учасників 6–17 років) після засвоєння кандидатом самоосвітнього просвітницького курсу. Прийом нового рою до куреня здійснюється радою ройових.

Основою організації Гри є добровільне об'єднання учасників у рої, а роїв – у курені, в яких забезпечується реалізація принципу самоврядування.

Кожен рій куреня обирає собі назву за тематикою історичної героїки борців за незалежність України (наприклад, «Святославичі», «Січовики», «Гайдамаки», «Чорні запорожці», «Холодноярці», «Карпатські січовики»,

«Повстанці», «Кіборги», «Добробати», «Гарпунівці», «Кульчицькі», «Айдарівці», «Азовці» тощо). Назву гуртка/рою затверджує рада ройових куреня.

Назви і склад роїв молодих козаків, які створюються у закладах освіти, де відсутні курені Гри, а також курені, створені на базі роїв молодих козаків, реєструються Українським державним центром національно-патріотичного виховання або, за дорученням Головного штабу, обласним штабом Гри, але відповідно до героїки боротьби за державну незалежність України.

Кожен курінь Гри обирає собі назву за іменем покровителя (патрона) – історичної постаті місцевого або загальнонаціонального значення, яка відзначилася вагомим внеском у боротьбу за державність України в період від часів княжої доби до Революції Гідності та під час захисту України від збройної агресії Російської Федерації в антитерористичній операції, операції Об'єднаних сил в Донецькій та Луганській областях (наприклад, «Курінь імені Євгена Подолянчука»).

Присвоєння імені куреню затверджується Головним штабом або, за його дорученням, обласним штабом. У разі коли курінь створюється на кадровій основі одного з громадських об'єднань (за згодою), то він може отримувати і відповідну назву (наприклад, «Козацька застава імені Івана Сірка», «Пластовий курінь імені Романа Шухевича» чи «Сумівська дружина імені Святослава Хороброго»).

Особливо дієві та успішні курені можуть отримати у своїх назвах додатково порядковий номер (число) куреня у реєстрі куренів Гри (наприклад, «Курінь число 3015 імені Михайла Сороки»), який веде Український державний центр національно-патріотичного виховання. Вимоги до порядку формування реєстру куренів Гри та отримання в ньому порядкових номерів затверджує Головний штаб.

Кожен рій веде свою Книгу звитяг (щоденник), яка складається з двох частин: «Спадок» та «Здобуток». У «Спадок» збираються (у тому числі усні та архівні) свідчення про боротьбу за державну незалежність України в районі (місті, селі), а в «Здобутки» вписуються свої перемоги, досягнення, імена козачат, джур куреня тощо.

Кожен курінь веде свою сторінку (блог) в Інтернеті та викладає світлини і відеоматеріали, пов'язані з його діяльністю.

Підсумком діяльності куреня (рою) продовж навчального року є його презентація та наметове таборування, які організовує рада ройових. Наметове таборування може проводитися як участь у таборі військово-

патріотичного або національно-патріотичного спрямування, організованому однією чи кількома громадськими об'єднаннями (за згодою).

Постановою [20] визначені також організатори Гри та їх повноваження, порядок і строки проведення підсумкових наметових таборувань, програма наметового таборування, механізми та джерела фінансування гри

З метою набуття учасниками Гри додаткової компетенції для їх самореалізації у певних суспільно-державних сферах на базі цього Положення [20] співорганізаторами Гри розробляються рекомендації з організації та проведення додаткових різновидів Гри за окремими напрямками: (наприклад, «Джура-Оборонець», «Джура-Десантник», «Джура-Прикордонник», «Джура-Гвардієць», «Джура-Поліцейський» тощо), які погоджуються з Головним штабом і затверджуються МОН та співорганізатором Гри, який є розробником рекомендацій.

Рекомендації з організації та проведення додаткових різновидів Гри за окремими напрямками: «Джура-Десантник» та «Джура-Прикордонник» погоджуються з Головним штабом і затверджуються Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді та спорту України та співорганізатором Гри, який є розробником рекомендацій.

Особи, які залучаються до організації та проведення заходів Гри, повинні спілкуватися державною мовою без обмежень кількості перекладів на інші мови у публічному просторі, мати активну дієву позицію у питаннях захисту державної незалежності та територіальної цілісності України, виявляти шанобливе ставлення до пам'яті про борців за незалежність України та жертв комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні, бути натхненниками дієвого плекання українських суспільно-державницьких цінностей: національної самосвідомості, ідентичності, самобутності, волі, соборності та гідності Українського народу.

Організатори Гри можуть розробляти та затверджувати додаткові вимоги щодо компетенцій осіб, які залучаються до проведення та організації заходу, виходячи з мети та завдань Гри.

Постановою також визначено, що підсумкові наметові таборування Гри проводяться поетапно:

- початковий етап – навчально-тренувальний похід первинних осередків (куренів) з не менш як однією ночівлею у польових умовах – у квітні - травні;

- I етап – районний (міський, об'єднана територіальна громада) – у травні;
- II етап – обласний – у травні – червні;
- III етап – фінальний (Всеукраїнський) – у липні – серпні.

В умовах особливого періоду, надзвичайної ситуації, карантину, установлених на всій території України, інші строки проведення III етапу наметового таборування Гри, ніж визначені цим пунктом, та місце його проведення затверджуються наказом Міністерства освіти і науки України. Строки проведення I та II етапів визначаються з урахуванням строку проведення III етапу.

Для проведення у закладі освіти, в об'єднаній територіальній громаді, районі, місті, області початкового, I (районного, міського, об'єднаної територіальної громади) та II (обласного) етапів Гри штабами відповідного рівня створюються організаційні комітети, визначаються установи чи організації, на які покладається відповідальність за організацію та проведення відповідного етапу Гри.

I (районний, міський, об'єднаної територіальної громади), II (обласний) та III (Всеукраїнський) етапи Гри проводяться у формі підсумкових наметових таборувальних учасників Гри.

До складу організаційних комітетів входять представники відповідного штабу, працівники місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, яким надано повноваження у сфері освіти, фізичної культури та спорту, центрів туризму та краєзнавства, а також працівники систем Міністерства оборони України, Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства соціальної політики України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

До організації та проведення підсумкових наметових таборувальних учасників Гри долучаються представники громадських об'єднань національно-патріотичного спрямування та учасники антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил) (за згодою), які володіють первинними загальновійськовими і спеціальними компетентностями у рамках допризовної підготовки молоді.

Рішення штабів щодо формування організаційного комітету затверджуються наказами (розпорядженнями) відповідних місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування чи об'єднаної територіальної громади.

У I етапі Гри беруть участь рої, які визначаються за результатами підсумкового наметового таборування куренів, – кращий рій куреня або збірний рій куреня, а також рої закладів освіти, в яких не створені курені.

У II і III етапах Гри беруть участь рої-переможці / рої-призери попередніх відповідно I та II етапів гри.

Програма підсумкового наметового таборування може включати такі елементи: індивідуальна та групова робота під керівництвом виховників; навчально-польові збори; теренові ігри, теренові змагання та квести; туристсько-краєзнавчі експедиції, походи; самостійна робота учасників табору; добродійні акції; зустрічі та тематичні лекції з видатними особистостями, учасниками національно-визвольних змагань, Революції Гідності, антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил; заходи мистецького спрямування; конкурси, вікторини, естафети; дискусії; майстер-класи; тренінги; перегляди та обговорення тематичних фільмів; відвідування музеїв тощо.

Під час таборування проводяться конкурси та змагання, умови яких розробляються відповідно до рекомендацій Головного штабу на поточний рік та затверджуються наказом установи чи організації, на яку покладається відповідальність за організацію та проведення відповідного етапу таборування.

Провідною ідеєю Гри є патріотизм як духовно-моральна цінність, що завжди виступав пріоритетним завданням функціонування демократичної держави, становлення соціального суспільства, розвитку творчо обдарованої, духовно багатого, культурно грамотної та фізично досконалої особистості. Його головним призначенням є консолідація соціального та демократичного суспільства для успішного вирішення широкомасштабних суспільно значущих проблем нації.

У зв'язку з цим актуальності набуває проблема виховання у юних громадян патріотизму як почуття належності до країни, українського народу, гордості за державу, відповідальності за її долю. Питання патріотичного виховання особливо актуалізувалися сьогодні, під час повномасштабної війни, воєнного стану та післявоєнного відродження і відбудови.

Патріотизм – це безумовне за походженням і високосмислове за духовно-моральною мірою почуття-цінність. Метою патріотичного виховання на сучасному етапі є становлення творчої обдарованої особистості-патріота, готової самовіддано будувати та розвивати Україну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу,

забезпечувати її національний захист, сприяти соціальному миру та єдності, солідарності і консолідації у суспільстві.

У змісті патріотичного виховання доцільно зосередитися на оволодінні зростаючою творчою обдарованою особистістю такими патріотичними цінностями, як любов до рідної землі, демократичної держави, сім'ї, родини, народу; формувати національну ідентичність та приналежність й водночас толерантне ставлення підростаючої особистості до інших народів, культур і традицій; виховувати почуття духовної єдності населення усіх регіонів України, спільності його духовно-культурної спадщини та майбутнього.

Виконання вищезазначених надскладних завдань покладається на школу, сім'ю, родину на основі тісної творчої співпраці із дитячими, учнівськими, молодіжними суспільними(громадськими) організаціями/об'єднаннями та їхніми осередками.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Законодавство та нормативно-правова база України сприяє розвитку участі дитячих, учнівських та молодіжних суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії та з правової точки зору частково врегульовує проблеми стосовно: формування демократичних цінностей у дітей та учнів та мотивації їхньої діяльності щодо подолання формалізму у навчально-виховному процесі; стимулювання діяльності органів учнівського самоврядування як активних учасників цілісного освітнього процесу закладу освіти; залучення учасників освітнього процесу до оновлення змісту діяльності закладу загальної середньої освіти; формування атмосфери і клімату духовності, культури, патріотизму та неформального прагнення до боротьби з негативними явищами в учнівському середовищі; духовного та фізичного загартування підростаючого покоління; участі широкого загалу дітей та учнів у змаганнях, конкурсах, олімпіадах, турнірах, програмах, проектах з питань освіти, науки, культури, техніки, моделювання, фізичної культури і спорту як на рівні закладу загальної середньої освіти, так і на Всеукраїнському та Міжнародному рівнях; стимулювання творчої обдарованої особистості до навчання, самовдосконалення, самовиховання, розвитку, саморозвитку, зростання, пізнання Себе та свого Народу, Світу, Всесвіту, Ноосфери, Істини та свого місця і призначення, своєї місії та ролі

на життєвій ниві.

Проблемою загальнодержавного значення під час розвитку законодавчої бази стосовно участі дитячих, учнівських, молодіжних суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії, особливо в умовах війни, воєнного та надзвичайного стану є дотримання принципів рівності: прав; свобод; волевиявлення; ініціатив; обов'язків як конкретної активної творчої обдарованої особистості, так і суспільних(громадських) організацій/об'єднань зокрема. Усім дитячим, учнівським, молодіжним організаціям мають бути гарантовані та доступні права функціонувати та розвиватися у єдиному законодавчому та нормативно-правовому полі при умові рівноцінного кадрового, матеріально-технічного, інформаційного та фінансового забезпечення.

Особливого значення необхідно надавати посиленню ролі закладів освіти за участю дитячих, учнівських, молодіжних суспільних (громадських) організацій у формуванні мотивів та створенні умов для розвитку особистісного потенціалу здібних, обдарованих, талановитих дітей та учнів, пізнання ними краси та гармонії у пізнавальному творчому та проблемному, всеохоплюючому та захоплюючому освітньому процесі, а також механізмів досягнення духовно-моральної зрілості, висот культури та фізичної досконалості.

Законодавче врегулювання участі суспільних(громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії має будуватися на принципах законності, правового врегулювання, рівності, відповідальності, відкритості, доступності, гласності та прозорості на всіх рівнях державної законодавчої, виконавчої та судової влади, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, голів територіальних об'єднань, керівників закладів загальної середньої освіти, суспільних організацій та об'єднань, профспілкових організацій та органів самоврядування закладів освіти.

Законність, правове врегулювання, рівність, відповідальність, гласність та прозорість передбачають створення таких демократичних умов життя соціального суспільства при яких діяльність усіх державних органів, установ, організацій, закладів, усіх службових й керівних осіб, учасників освітнього процесу та громадян здійснюється відповідно до вимог закону. Умовами законності, правового врегулювання, рівності, відповідальності, гласності та прозорості прийняття і реалізації

управлінських рішень є розгалужена система законодавства, яка відповідає вимогам демократичної держави, соціального суспільства й чітко регулює права, свободи, волевиявлення і обов'язки учасників суспільних відносин, освітнього процесу, спільність інтересів усіх членів суспільства, високий рівень правової та управлінської культури і наявність важливих правових духовно-моральних, науково-освітніх, культурних, інтелектуальних, творчих, соціальних, економічних, політичних і юридичних гарантій.

У своїй управлінській діяльності усі інститути демократичної держави та члени соціального суспільства мають керуватися Конституцією та законами України, Указам Президента, підзаконними нормативно-правовими актами держави та неухильно дотримуватися останніх усіма суб'єктами права.

Заклади загальної середньої освіти у творчій співпраці із суспільними(громадськими) як дитячими, учнівськими, так і іншими суспільними організаціями є першою і визначальною сходинкою державного будівництва та формування суспільства духовності, культури, прав, свобод, волевиявлення, відповідальності, доброчесності, добротворення і обов'язків.

Перспективи подальших досліджень. Подальші перспективи законодавчого врегулювання участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії вбачаємо у вивченні, науковому обґрунтуванні, вітчизняному науковому супроводженні та втіленні в практику діяльності школи демократичних законодавчих вимог, норм, стандартів та положень стосовно участі суспільних (громадських) організацій у державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії, а також врахування історичної спадщини та розвитку надбань, знахідок, досвіду вітчизняної та зарубіжної теорії і практики з проблем активної діяльності дитячих та учнівських суспільних(громадських) організацій, їхніх осередків та взаємного доповнення невід'ємних складових елементів управління закладами освіти, утвердження інститутів демократичної держави та соціального суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] Верховна Рада України. (1996, Черв.28). *Конституція України*

- № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- [2] Верховна Рада України. (2009, Квіт. 16). Закон № 1275-VI «Про асоціації органів місцевого самоврядування». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>
- [3] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). Закон № 2145-VIII «Про освіту». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [4] Верховна Рада України. (2020, Січ. 16). Закон № 463-IX «Про повну загальну середню освіту». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- [5] Верховна Рада України. (2005, Січ. 13). Закон № 2342-IV «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
- [6] Верховна Рада України. (2018, Лип. 03). Закон № 2485-VIII «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Фінляндської Республіки про реалізацію проекту “Фінська підтримка реформи української школи”». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2485-19#Text>
- [7] Верховна Рада України. (2005, Груд. 21). Закон № 3255-IV «Про ратифікацію Кредитної угоди (Проект “Рівний доступ до якісної освіти в Україні”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3255-15#Text>
- [8] Верховна Рада України. (2015, Листоп. 26). Закон № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
- [9] Верховна Рада України. (2019, Квіт. 27). Закон № 1414-IX «Про основні засади молодіжної політики». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
- [10] Верховна Рада України. (2012, Берез. 25). Закон № 4572-VI «Про громадські об’єднання». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- [11] Верховна Рада України. (2019, Груд. 17). Закон № 385-IX «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки

- пластового, скаутського руху». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text>
- [12] Верховна Рада України. (1999, Верес. 15). Закон № 1045-XIV «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
- [13] Верховна Рада України. (2010, Груд. 23). Закон № 2862-VI «Про соціальний діалог в Україні». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>
- [14] Верховна Рада України. (1993, Лип. 01). Закон № 3356-XII «Про колективні договори і угоди». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
- [15] Верховна Рада України. (1991, Верес. 27). Генеральна асамблея ООН документ 995_021 від 20 листопада 1989 року «Конвенція про права дитини». [Електронний ресурс].
Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
- [16] Переглянута Європейська Хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://rm.coe.int/168071b58f>
- [17] Верховна Рада України. (2002, Квіт. 17). Указ Президента України № 347/2002 «Про Національну доктрину розвитку освіти». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- [18] Верховна Рада України. (2013, Черв. 25). Указ Президента України № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
- [19] Кабінет Міністрів України. (1993, Листоп. 03). Постанова № 896 «Про державну національну програму “Освіта” (“Україна XXI століття”)». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
- [20] Кабінет Міністрів України. (2018, Жовт. 17). Постанова № 845 «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2018-%D0%BF#Text>
- [21] Кабінет Міністрів України. (2016, Груд. 14). Розпорядження № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на

- період до 2029 року». [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
- [22] Міністерство освіти і науки України. (2006, Лют. 09). *Наказ № 90 «Про затвердження Положення про малу академію наук учнівської молоді»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0172-06#Text>
- [23] Дж. Бейлі, *Школа скаутингу. Все, що треба знати для пригод просто неба*. Львів, Україна: Вид-во Старого Лева, 2022.
- [24] Л. Березовська, Х. Колодчак, «Соціалізація учнівської молоді в діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій», *Освітній простір України*, вип. 16, с. 137–143, 2019.
- [25] В. Є. Берека, Н. М. Орловська, *Ідеї козацької педагогіки: сучасний педагогічний дискурс*. Кам'янець-Подільський, Україна: Вид. ПП Зволейко Д. Г., 2019.
- [26] В. Є. Берека, І. М. Шоробура, *Козаком я мрію бути*. Кам'янець-Подільський, Україна: Абетка, 2004.
- [27] І. Д. Бех, *Особистісно зорієнтоване виховання*. Київ, Україна: ІЗМН, 1998.
- [28] В. І. Вернадський, *Вибрані праці*. Київ, Україна: Вид-во «Наукова думка», 2005.
- [29] *Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах освіти / уклад.: В. Є. Берека, І. К. Гіджеліцький, Н. М. Орловська*. Кам'янець-Подільський, Україна: Вид. ПП Зволейко Д. Г., 2017.
- [30] В. В. Гейтенко, В. М. Пристинський, Т. М. Пристинська, *Педагогічний супровід підлітків старшого шкільного віку у середовищі асоціальних й антисоціальних неформальних молодіжних організацій*. Слов'янськ, Україна: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019.
- [31] В. В. Гейтенко, «Педагогічний супровід соціалізації старшокласників у середовищі неформальних молодіжних організацій», автореф. дис. канд. наук; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». Слов'янськ, 2019.
- [32] Г. В. Іванова, «Добро починається з тебе: організація волонтерської діяльності в учнівському середовищі», на VII обл. наук.-практ. конф. *Досягнення та виклики національно-патріотичного виховання в регіоні*. Вінниця, 2021, т. 1, с. 221–227.
- [33] Ю. В. Ївженко, *Формування у студентської молоді почуття громадянськості в процесі діяльності молодіжних громадських*

організації. Київ, Україна: Четверта хвиля, 2019.

- [34] «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді», *Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань*. Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2016.
- [35] Л. В. Канішевська, С. Д. Булавенко, «Учнівське самоврядування як засіб формування соціальної активності особистості», *Педагогічний альманах*. Херсон, вип. 40, с. 19–25, 2018.
- [36] Ю. Коваль, «Роль шкільного самоврядування у формуванні громадсько-активної школи», на *Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Соціологія у (пост)сучасності: ХІХ*. Харків, 2021, с. 54–55.
- [37] О. Кривонос, «Виховання демократичних цінностей школярів через учнівське самоврядування», *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 10(94), с. 151–160, 2019.
- [38] О. Ф. Леськів, І. С. Конопльова, «Громадянська освіта – важлива складова ефективної активності учнівського самоврядування», на *ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку*. Одеса, 2020, с. 295–297.
- [39] «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист», на *Парламентських слуханнях; Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» від 30 вересня 2016 р. № 135-13/507*.
- [40] Є. Панченко, «Розвиток лідерських якостей засобами скаутського руху в міжвоєнний період у США (20–40-і рр. ХХ ст.)», *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 8, с. 3–13, 2018.
- [41] Н. В. Перепелиця, *Формування новацій у позашкільній неформальній освіті дітей та учнівської молоді: організація еколого-натуралістичної творчості*. Суми, Україна: Нота Бене, 2018.
- [42] *Пласт: Унікальна історія українського скаутського руху* / О. Субтельний, О. Джулинський, Т. Джулинська та О. Закидальська. Торонто, Канада: Пласт. вид-во, 2019, ХХІІ.
- [43] «Пластунам і скаутам сприятимуть усі і всюди», *Голос України*, 26 листоп. № 226, с. 2, 2019.
- [44] І. Попченко, «Скаутинг як інструмент формування громадянської свідомості української молоді», *Драгомановські історичні студії: зб. наук. праць молодих істориків*. Київ; Ніжин, вип. 5(9), с. 387–389, 2020.
- [45] Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист: на *Парламентських слуханнях у Верховній Раді України 12 жовт. 2016 р.*;

- Верховна Рада України, Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму. Київ, Україна: Парлам. вид-во, 2017. (Серія «Парламентські слухання»).
- [46] «Інститут сім'ї в Україні: стан, проблеми та шляхи їх вирішення», *Парламентські слухання*. Київ: Парламентське вид-во, 2012.
- [47] С. В. Сапіга, «Розвиток особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях», автореф. дис. канд. наук; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2018.
- [48] С. Сапіга, «Соціально-педагогічні умови розвитку особистісного потенціалу підлітків у скаутських громадських об'єднаннях», *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 10, с. 44–55, 2017.
- [49] «Сільська молодь: стан, проблеми та шляхи їх вирішення», на *Щорічній доповіді Президентові України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2004 р.)* / Т. В. Безулік, А. І. Білий, Є. І. Бородін та ін., Ю. О. Павленко та ін. Ред. Київ, Україна: Гопак, 2005.
- [50] «Сімейна політика України – цілі та завдання», на *Парламентських слуханнях у Верховній Раді України; Верховна Рада України, Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму*. Київ, Україна: Парлам. вид.-во, 2015.
- [51] М. Г. Стельмахович, *Українська народна педагогіка*. Київ, Україна: ІЗМН, 1997.
- [52] М. В. Федоруц, «Учнівське самоврядування як вагомий чинник формування соціальної компетентності сучасних старшокласників», *Педагогічний альманах*. Херсон, вип. 41, с. 22–29, 2019.
- [53] «Формування здорового способу життя молоді: стан, проблеми та перспективи», на *Щорічній доповіді Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2002 р.)*. Київ: Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003.
- [54] «Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації», на *Парламентських слуханнях у Верховній Раді України; Верховна Рада України, Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму*. Київ: Парлам. вид-во, 2017. (Серія «Парламентські слухання»).
- [55] К. С. Червоненко, «Формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської

молоді», автореф. дис. канд. наук; М-во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь, 2019.

- [56] Ю. Юзич, «Чому Пласт? 30 травня 2019 року Верховна Рада України ухвалила законопроект "Про державне визнання і підтримку Пласту – Національної скаутської організації України"», *Дзеркало тижня*, 13 лип., № 27, с. 11, 2019.

LEGISLATIVE REGULATION OF THE PARTICIPATION OF SOCIAL (PUBLIC) ORGANIZATIONS IN THE STATE AND PUBLIC MANAGEMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Boris Chyzhevskiy,

Candidate of Pedagogical Sciences, leading researcher
Department of Economics and General Secondary
Education Management Institute of Pedagogy of the
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;
Honored Education Worker of Ukraine.
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>
chyzhevskiy.bg@gmail.com

Abstract. The article summarizes and outlines the legislative requirements and regulations regarding the participation of public (public) organizations in the state-public management of institutions of general secondary education on the basis of partnership interaction. Pupils are a driving force that occupies a central place in the development of general secondary education institutions, the local environment, social society, and a democratic state. Therefore, it is necessary to involve it as actively as possible in the activities of the self-governing bodies of the school, participation in the work of centers, units of scientific and educational, cultural, sports and recreation, social (community) organizations. In order for the education of student youth to take place in accordance with democratic social processes, it is expedient, on the basis of current legislation, to really ensure the effectiveness of the leading role of children and students – our future, both in the institution of general secondary education in particular, and in democratic society as a whole, taking into account their life principles and priorities, which are the basis of their formation of classic orthodox spiritual and moral values, the direction and content of sustainability, vitality, life-making of a young person - a creative gifted individual, mastering the skills of management,

participation in social life and determining one's place and role in construction and development democratic state of Ukraine. In terms of acquiring scientific knowledge, strengthening the national-patriotic education of school youth, it is expedient for the heads of general secondary education institutions and teaching staff to more actively involve the youth institutes of the social society of the relevant direction, the Small Academy of Sciences of Ukraine, to implement specific events interesting for children and students; significantly increase the participation of children and students in the planning and implementation of such events; promote the participation of children and students in local, district, regional, all-Ukrainian competitions, contests, Olympiads, training seminars. The legislation of Ukraine in terms of the participation of public (public) organizations in the state-public management of institutions of general secondary education on the basis of partnership interaction is oriented to such a state-democratic approach. From a political, social, economic and legal point of view, the legislative requirements regarding the participation of public (public) organizations in the state-public management of institutions of general secondary education on the basis of partnership interaction are based on the Constitution of Ukraine, legislation and normative legal acts. This problem is especially relevant in the context of decentralization, territorial-administrative reform and deregulation. Decentralization is considered as a legally established transfer to the local level, including to the level of general secondary education institutions, of the relevant rights, powers, freedoms, obligations transferred by the state and supported by funds, personnel, resources and responsibility. The participation of children and students in the state-public management of institutions of general secondary education, local community, district, region, state is a global idea of a democratic state, which must be supported by appropriate guaranteed funding so that children and students can develop locally – where they were born, where they live, where they want to live, that is, in the appropriate natural, spiritual, social, cultural, ethnic, economic, informational environment. The proposed work examines the level, systematicity, comprehensiveness and focus of legislative requirements regarding the participation of public (public) organizations in the state-public management of institutions of general secondary education on the basis of partnership interaction in the context of norms, provisions of the Constitution of Ukraine, laws of Ukraine, "On the main principles of youth

policy”, “On public associations”, “On recognition of the shale movement and features of state support of the shale, scout movement”, “On trade unions, their rights and guarantees of activity”, “On social dialogue in Ukraine”, “On collective agreements and agreements”, “Convention on the Rights of the Child”, “Revised European Charter on Youth Participation in Local and Regional Life”, which complement and correlate with the laws of Ukraine “On Education” and “On Comprehensive General Secondary Education”.

Keywords: Constitution of Ukraine (Basic Law); legislation; public (civil) organizations; state-public administration; partnership; interaction; cooperation; dialogue; social society; democratic state.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Verkhovna Rada Ukrainy. (1996, Cherv.28). Konstytutsiia Ukrainy № 254k/96-VR. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- [2] Verkhovna Rada Ukrainy. (2009, Kvit.16). Zakon № 1275-VI «Pro asotsiatsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 2145-VIII «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Sich. 16). Zakon № 463-IX «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- [5] Verkhovna Rada Ukrainy. (2005, Sich.13). Zakon № 2342-IV «Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
- [6] Verkhovna Rada Ukrainy. (2018, Lyp.03). Zakon № 2485-VIII «Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Uriadom Ukrainy ta Uriadom Finliandskoi Respubliki pro realizatsiiu proektu “Finska pidtrymka reformy ukrainskoi shkoly”». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2485-19#Text>
- [7] Verkhovna Rada Ukrainy. (2005, Hrud.21). Zakon № 3255-IV «Pro ratyfikatsiiu Kredytnoi uhody (Proekt “Rivnyi dostup do yakisnoi osvity v Ukraini”) mizh Ukrainoiu ta Mizhnarodnym bankom rekonstruktsii ta

- rozvytku». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3255-15#Text>
- [8] Verkhovna Rada Ukrainy. (2015, Lystop. 26). Zakon № 848-VIII «Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
- [9] Verkhovna Rada Ukrainy. (2019, Kvit. 27). Zakon № 1414-IX «Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
- [10] Verkhovna Rada Ukrainy. (2012, Berez. 25). Zakon № 4572-VI «Pro hromadski obiednannia». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- [11] Verkhovna Rada Ukrainy. (2019, Hrud. 17). Zakon № 385-IX «Pro vyznannia plastovoho rukhu ta osoblyvosti derzhavnoi pidtrymky plastovoho, skautskoho rukhu». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text>
- [12] Verkhovna Rada Ukrainy. (1999, Veres. 15). Zakon № 1045-XIV «Pro profspilky, yikh prava ta harantii diialnosti». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
- [13] Verkhovna Rada Ukrainy. (2010, Hrud 23). Zakon № 2862-VI «Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>
- [14] Verkhovna Rada Ukrainy. (1993, Lyp. 01). Zakon № 3356-XII «Pro kolektyvni dohovory i uhody». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
- [15] Verkhovna Rada Ukrainy. (1991, Veres. 27). Heneralna asambleia OON dokument 995_021 vid 20 lystopada 1989 roku «Konventsiiia pro prava dytyny». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
- [16] Perehlianuta Yevropeiska Khartiia pro uchast molodi v mistsevomu ta rehionalnomu zhytti. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://rm.coe.int/168071b58f>
- [17] Verkhovna Rada Ukrainy. (2002, Kvit. 17). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 347/2002 «Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- [18] Verkhovna Rada Ukrainy. (2013, Cherv. 25). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 344/2013 «Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku». [Elektronnyi resurs].

- Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
- [19] Kabinet Ministriv Ukrainy. (1993, Lystop. 03). Postanova № 896 «Pro derzhavnu natsionalnu prohramu “Osvita” (“Ukraina XXI stolittia”)». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
- [20] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018, Zhovt. 17). Postanova № 845 «Deiaki pytannia dytiacho-yunatskoho viiskovo-patriotychnoho vykhovannia». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2018-%D0%BF#Text>
- [21] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016, Hrud. 14). Rozporiadzhennia № 988-r «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity “Nova ukrainska shkola” na period do 2029 roku». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
- [22] Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2006, Liut. 09). Nakaz № 90 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro malu akademiiu nauk uchnivskoi molodi». [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0172-06#Text>
- [23] Dzh. Beili, Shkola skautynhu. Vse, shcho treba znaty dlia pryhod prosto neba. Lviv, Ukraina: Vyd-vo Staroho Leva, 2022.
- [24] L. Berezovska, Kh. Kolodchak, «Sotsializatsiia uchnivskoi molodi v diialnosti molodizhnykh i dytiachykh hromadskykh orhanizatsii», Osvitnii prostir Ukrainy, vyp. 16, s. 137–143, 2019.
- [25] V. Ye. Bereka, N. M. Orlovska, Idei kozatskoi pedahohiky: suchasnyi pedahohichniy dyskurs. Kamianets-Podilskyi, Ukraina: Vyd. PP Zvoleiko D. H., 2019.
- [26] V. Ye. Bereka, I. M. Shorobura, Kozakom ya mriiu buty. Kamianets-Podilskyi, Ukraina: Abetka, 2004.
- [27] I. D. Bekh, Osobystisno zorientovane vykhovannia. Kyiv, Ukraina: IZMN, 1998.
- [28] V. I. Vernadskyi, Vybrani pratsi. Kyiv, Ukraina: Vyd-vo «Naukova dumka», 2005.
- [29] Kozatska pedahohika i navchalno-vykhovnyi protses u zakladakh osvity / uklad.: V. Ye. Bereka, I. K. Hidzhelitskyi, N. M. Orlovska. Kamianets-Podilskyi, Ukraina: Vyd. PP Zvoleiko D. H., 2017.
- [30] V. V. Heitenko, V. M. Prystynskyi, T. M. Prystynska, Pedahohichniy

suprovid pidlitkiv starshoho shkilnoho viku u seredovyshchi asotsialnykh y antysotsialnykh neformalnykh molodizhnykh orhanizatsii. Sloviansk, Ukraina: Vyd-vo B. I. Matorina, 2019.

- [31] V. V. Heitenko, «Pedahohichniy suprovid sotsializatsii starshoklasnykiv u seredovyshchi neformalnykh molodizhnykh orhanizatsii», avtoref. dys. kand. nauk; M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Donbas. derzh. ped. un-t». Sloviansk, 2019.
- [32] H. V. Ivanova, «Dobro pochynaietsia z tebe: orhanizatsiia volonterskoi diialnosti v uchnivskomu seredovyshchi», na VII obl. nauk.-prakt. konf. Dosiahnennia ta vyklyky natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v rehioni. Vinnytsia, 2021, t. 1, s. 221–227.
- [33] Yu. V. Yivzhenko, Formuvannia u studentskoi molodi pochuttia hromadianskosti v protsesi diialnosti molodizhnykh hromadskykh orhanizatsii. Kyiv, Ukraina: Chetverta khvyliia, 2019.
- [34] «Tsinnisni oriantatsii suchasnoi ukrainskoi molodi», Informatsiino-analitychni materialy do parlamentskykh slukhan. Pereiaslav-Khmelnytskyi: PP «SKD», 2016.
- [35] L. V. Kanishevska, S. D. Bulavenko, «Uchnivske samovriaduvannia yak zasib formuvannia sotsialnoi aktyvnosti osobystosti», Pedahohichniy almanakh. Kherson, vyp. 40, s. 19–25, 2018.
- [36] Yu. Koval, «Rol shkilnoho samovriaduvannia u formuvanni hromadsko-aktyvnoi shkoly», na Mizhnar. nauk. konf. studentiv, aspirantiv, doktorantiv i molodykh vchenykh Sotsiologii u (post)suchasnosti: XIX. Kharkiv, 2021, s. 54–55.
- [37] O. Kryvonos, «Vykhovannia demokratychnykh tsinnosti shkolariv cherez uchnivske samovriaduvannia», Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii, № 10(94), s. 151–160, 2019.
- [38] O. F. Leskiv, I. S. Konoplova, «Hromadianska osvita – vazhlyva skladova efektyvnoi aktyvnosti uchnivskoho samovriaduvannia», na II Vseukr. nauk.-prakt. konf. Pedahohichna nauka i osvita u suchasnomu vymiri: problemy i perspektyvy rozvytku. Odesa, 2020, s. 295–297.
- [39] «Prava dytyny v Ukraini: zabezpechennia, dotrymannia, zakhyst», na Parlamentskykh slukhanniakh; Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy» vid 30 veresnia 2016 r. № 135-13/507.
- [40] Ye. Panchenko, «Rozvytok liderskykh yakosti zasobamy skautskoho rukhu v mizhvoienni period u SShA (20–40-i rr. XX st.)», Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii, № 8, s. 3–13, 2018.
- [41] N. V. Perepelytsia, Formuvannia novatsii u pozashkilnii neformalnii osviti

ditei ta uchnivskoi molodi: orhanizatsiia ekoloho-naturalistychnoi tvorchosti. Sumy, Ukraina: Nota Bene, 2018.

- [42] Plast: Unikalna istoriia ukrainskoho skautskoho rukhu / O. Subtelnyi, O. Dzhulynskiy, T. Dzhulynska ta O. Zakydalska. Toronto, Kanada: Plast. vyd-vo, 2019, XXII.
- [43] «Plastunam i skautam spryiatymut usi i vsiudy», Holos Ukrainy, 26 lystop. № 226, s. 2, 2019.
- [44] I. Popchenko, «Skautynh yak instrument formuvannia hromadianskoi svidomosti ukrainskoi molodi», Drahomanovski istorychni studii: zb. nauk. prats molodykh istorykiv. Kyiv; Nizhyn, vyp. 5(9), s. 387–389, 2020.
- [45] Prava dytyny v Ukraini: zabezpechennia, dotrymannia, zakhyst: na Parlamentskykh slukhanniakh u Verkhovni Radi Ukrainy 12 zhovt. 2016 r.; Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan simi, molodizhnoi polityky, sportu ta turyzmu. Kyiv, Ukraina: Parlam. vyd-vo, 2017. (Seriiia «Parlamentski slukhannia»).
- [46] «Instytut simi v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia», Parlamentski slukhannia. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2012.
- [47] S. V. Sapiha, «Rozvytok osobystisnoho potentsialu pidlitkiv u skautskykh hromadskykh obiednanniakh», avtoref. dys. kand. nauk; Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. Kyiv, 2018.
- [48] S. Sapiha, «Sotsialno-pedahohichni umovy rozvytku osobystisnoho potentsialu pidlitkiv u skautskykh hromadskykh obiednanniakh», Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, № 10, s. 44–55, 2017.
- [49] «Сільська молодь: стан, проблеми та шляхи їх вирішення», на Щорічній доповіді Президентові України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2004 р.) / Т. В. Безулік, А. І. Білий, Є. І. Бородін та ін., Ю. О. Павленко та ін. Ред. Київ, Україна: Гопак, 2005.
- [50] «Simeina polityka Ukrainy – tsili ta zavdannia», на Parlamentskykh slukhanniakh u Verkhovni Radi Ukrainy; Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan simi, molodizhnoi polityky, sportu ta turyzmu. Kyiv, Ukraina: Parlam. vyd.-vo, 2015.
- [51] M. H. Stelmakhovych, Ukrainska narodna pedahohika. Kyiv, Ukraina: IZMN, 1997.
- [52] M. V. Fedoruts, «Uchnivske samovriaduvannia yak vahomyi chynnyk formuvannia sotsialnoi kompetentnosti suchasnykh starshoklasnykiv», Pedahohichniy almanakh. Kherson, vyp. 41, s. 22–29, 2019.

- [53] «Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia molodi: stan, problemy ta perspektyvy», na Shchorichnii dopovidi Prezydentovi Ukrainy, Verkhovnii Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshche molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2002 r.). Kyiv: Derzh. in-t problem simi ta molodi, 2003.
- [54] «Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini v umovakh detsentralizatsii», na Parlamentskykh slukhanniakh u Verkhovnii Radi Ukrainy; Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan simi, molodizhnoi polityky, sportu ta turyzmu. Kyiv: Parlam. vyd-vo, 2017. (Seriia «Parlamentski slukhannia»).
- [55] K. S. Chervonenko, «Formuvannia hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do orhanizatsii volonterskoi diialnosti uchnivskoi molodi», avtoref. dys. kand. nauk; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Melitop. derzh. ped. un-t im. B. Khmelnytskoho. Melitopol, 2019.
- [56] Yu. Yuzych, «Chomu Plast? 30 travnia 2019 roku Verkhovna Rada Ukrainy ukhvalyla zakonoproiekt "Pro derzhavne vyznannia i pidtrymku Plastu – Natsionalnoi skautskoi orhanizatsii Ukrainy"», Dzerkalo tyzhnia, 13 lyp., № 27, s. 11, 2019.

*Стаття надійшла до редакції
03 квітня 2023 року*